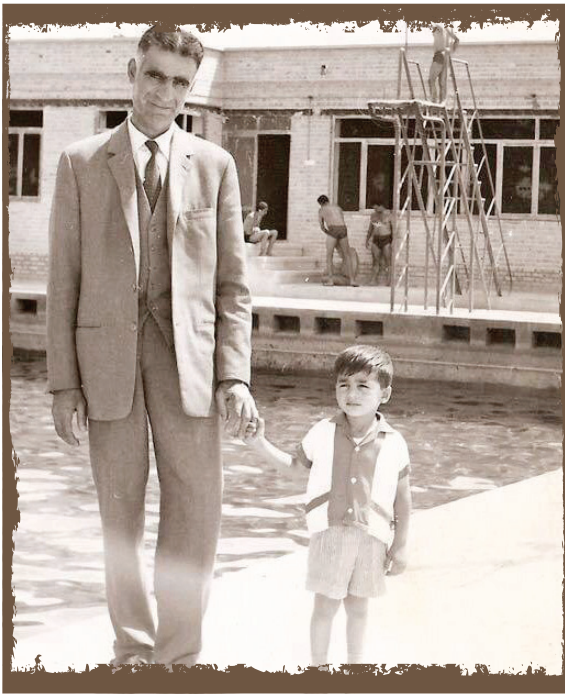


طرشت؛ مرکز فرهنگی دوران آل بویه



■ موضوع: مفاخر طرشت
■ ویژگی: خدمات علمی و فرهنگی

طرشت از دوران آل بویه یا حتی پیش‌تر از مراکز پرورش عالمان و اندیشمندان شیعه بود و در واقع یکی از نخستین مراکز بزرگ علمی کشور به دلیل زندگی بزرگانی چون شیخ عبدالله طرشتی، احمد درشتی و... بود. حتی روایت شده که خواجه نظام‌الملک، وزیر مقتدر سلجوقی و بنیانگذار مدارس نظامیه، با همه مشغله و مسئولیت‌های سنگین حکومتی که داشت، هر دو هفته یکبار از ری، راهی طرشت می‌شد تا از محضر درس بزرگان این دیار بهره‌مند شود.

بانی راه‌اندازی نخستین حوزه علمیه

«محمد بن احمد درشتی» از نخستین دانشمندان و محدثان طرشتی در قرن سوم هجری بود. این عالم اندیشمند تحصیلات اولیه خود را در طرشت به پایان رساند و برای تکمیل تحصیلاتش و بهره‌مندی از محضر درس شیخ صدوق راهی ری شد. او بعد از پایان تحصیلاتش به زادگاهش طرشت بازگشت و حوزه علمیه طرشت را برای تربیت عالمان شیعه راه انداخت و بسیاری از نامداران و دانشمندان علمی و دینی بزرگ کشور از همین حوزه علمیه معرفی شدند. این حوزه علمیه در حدود سه قرن مرکز علوم دینی در سرزمین ری و اطراف آن محسوب می‌شد و در همه جا سخن از دانشمندان و علمای طرشت بود.

استاد وزیر سلجوقیان

«جعفر بن محمد بن احمد درشتی»، فرزند شیخ احمد، از دیگر عالمان معروف روستای طرشت بود. این عالم و دانشمند معروف، استاد خواجه نظام‌الملک، وزیر کار بلد و دانش دوست سلجوقیان هم بود. او مطالعه و تحصیل را فقط به علمای ری محدود نکرد و به نجف رفت. جعفر در



آنجا از محضر معلم بزرگی مانند شیخ مفید، شیخ مرتضی علم‌الهدی و سیدرضی استفاده کرد و در مجلس این استاد مطرح و گردآورنده نهج البلاغه شرکت کرد. علامه طرشتی بعد از پایان تحصیلاتش به زادگاهش طرشت و نزد پدرش شیخ احمد بازگشت و همراه پدرش به حوزه علمیه رونق بخشید. «الکفایه فی العبادات»، «یوم» و «لیل» و «لاعتقادات» از مهم‌ترین تألیفات این عالم ربانی است.

شاعر نازک خیال

«محمد قلی» از طایفه شاملوی روستای طرشت تهران با تخلص سلیم در قرن یازدهم از شاعران خوش آوازه بود. این شاعر نازک خیال تهرانی در دوران شاه جهان راهی

هندوستان شد و در دربار این پادشاه به مقام و مرتبه بالایی رسید. بیشتر اشعارش به سبک هندی بود و بعد از صائب تبریزی و کلیم کاشانی، ید طولایی در سرودن شعر به سبک هندی و با مضامین بکر و تازه داشت.

سرگرد و آبادانی محله

در میان چهره‌ها و نامداران طرشتی، به ویژه در عصر معاصر، سرگرد «ملک محمد منوچهری» داماد طرشتی بود. این سرگرد خوش نام که بازنشسته سواره نظام بود، از روزی که داماد «میرزا علی اکبر طرشتی» شد باعث و بانی کلی کار خیر ریز و درشت در روستای کن شد. به گفته غلامرضا حسینمندی، از اهالی قدیمی طرشت، راه‌اندازی تلفن عمومی و خانگی، حفر چاه برای آبیاری بهتر باغ‌ها، ساخت استخر، ایجاد صندوق قرض الحسنه و... از کارهای همین سرگرد ملک محمدی بود.

خاندانی از تبار حذیفه بن یمان



■ موضوع: حذیفه بن یمان
■ ویژگی: صحابی خاص پیامبر (ص) و از باران امام علی (ع)

طرشت تا پیش از ساخته شدن حصار طهماسبی تهران و قبل از حمله مغولان، معروف‌تر و مشهورتر از قصبه تهران بود و از پایگاه‌های علمی معروف جهان اسلام شناخته می‌شد. علیرضا زمانی، تهران پژوه می‌گوید: «در این منطقه، بزرگان و افراد صاحب نامی زیسته‌اند که بخشی از هویت این محله تاریخی به شمار می‌آیند. به واسطه همین افراد، مراکز علمی معتبری در طرشت پا گرفته و در تاریخ این شهر و سرزمین جاودانه شده‌اند.»

زمانی، یکی از مراکز علمی را مرتبط با خاندان دوریستی می‌داند و می‌گوید: «اگر چه بنا به گفته برخی مورخان، نخستین ساکنان طرشت از شمیران به این منطقه آمدند، اما طرشت شهرت و عزت خود را به خاندان بزرگ دوریستی مدیون است. اصلاً به خاطر این خانواده بود که طرشت در گذشته به دوریست معروف شد و بعدها هم درشت و سپس طرشت شد. خاندان دوریستی از تبار و نوادگان حذیفه بن یمان، صحابی معروف پیامبر هستند؛ همان حذیفه که به عنوان صاحب سر و رازدار پیامبر (ص) شناخته می‌شود و از شیعیان خاص مولا علی (ع) بود. حذیفه بعد پیامبر (ص) از معدود یاران خاص علی (ع) هم باقی ماند و از ارکان چهارگانه صحابی او به حساب می‌آید، آنطور که با وصیت خود زهرای مرضیه (س)، در نماز و دفن شبانه بانو حضور داشت. حذیفه را به عنوان یکی از راویان معروف واقعه غدیر هم می‌شناسند. او از راویان شهره حدیث نبوی است و بعد مرگش در مدائن و نزدیک قبر سلمان فارسی به خاک سپرده شد. هویت و نام طرشت با خاندان دوریستی و حذیفه بن یمان پیوندی ناگسستگی یافته، خاندانی که خاک دوریست با طرشت را با حضور خود متبرک کرده و با علم و علم‌آموزی پیوند دادند. بعدها با زندگی نوادگان حذیفه در طرشت، مراکز علمی در این محله پا گرفت.»

میراث ۸۰۰ ساله



■ موضوع: عبدالله طرشتی
■ ویژگی: مجتهد و عالم شیعه

بقعه ۸۰۰ ساله علامه طرشتی در بوستان طرشت یکی از قدیمی‌ترین یادگارن روستای طرشت برای نسل امروز و آیندگان است. تا پیش از دوره سلجوقیان در ایران، ساخت مقبره و بقعه برای علمای دینی و بزرگان رسم نبود. اما بعد از این دوره، برای رعایت ادب و احترام، سر مزار علما و چهره‌های شاخص بقعه‌ای چهارضلعی با یک طاق گنبدی می‌ساختند. اما عبدالله طرشتی که بود؟ علیرضا زمانی، تهران پژوه، در این باره می‌گوید: «در کتاب‌های تاریخی مانند «معجم البلسدان» و «مجالس المؤمنین» از علامه طرشتی به عنوان خواجه جعفر بن محمد بن موسی بن جعفر، معروف به شیخ الکبیر یاد کرده‌اند که شهرتش

خواجه جعفر و کنیه‌اش ابومحمد دوریستی بود. او اواخر قرن پنجم هجری قمری، یعنی حدود ۸۰۰ سال قبل و زمان حکومت سلجوقیان در همین محل بقعه زندگی می‌کرد. پدر علامه طرشتی از نوادگان حذیفه بن یمان، شیعه‌شناس معروف عصر خود و از صحابه هفتگانه پیامبر (ص) بود.» بنا بر تعریف این تهران پژوه، علامه طرشتی در کودکی برای یادگیری دروس حوزی به مدرسه نظامیه بغداد رفت و ۴۰ سال در نظامیه بغداد درس خواند و بعد از بازگشت به زادگاهش در مکان فعلی بقعه، شروع به تدریس تاریخ اسلام و تفسیر قرآن کرد. خواجه نظام‌الملک، دانشمند، ریاضیدان و وزیر ملک شاه سلجوقی، یکی از شاگردان معروف این عالم ربانی بود. عبدالله طرشتی در روزگاری که عالمان شیعه قدرت چندانی نداشتند با شجاعت و بی‌پرده

عقایدش را بیان می‌کرد. همچنین بسیار مورد احترام بزرگان علم و ادب بود. زمانی، از نحوه ساخت بقعه این عالم و مجتهد بزرگ شیعه می‌گوید: «در دوره صفویان بقعه علامه طرشتی بازسازی شد. دوره قاجار آرامگاه این عالم ربانی در میان اهالی به بقعه علامه طرشتی شهرت پیدا کرد. دهه ۵۰ بود که اطراف بقعه به بوستان تبدیل شد و بسیاری از قبرهای اطراف بقعه از میان رفت. مدتی اداره بقعه بر عهده اهالی بود و بعدها به اداره اوقاف سپرده شد و دهه ۷۰ هم با کمک سازمان میراث فرهنگی بنای بقعه مرمت شد و با شماره ۲۰۲۱ ثبت ملی رسید. مکان فعلی بقعه روزگاری محل درس و حضور استادان مطرح حوزه دین پژوهی بود و بزرگان بسیاری از جمله آیت‌الله بروجردی و آیت‌الله مرعشی به این بقعه رفت‌وآمد داشتند.»